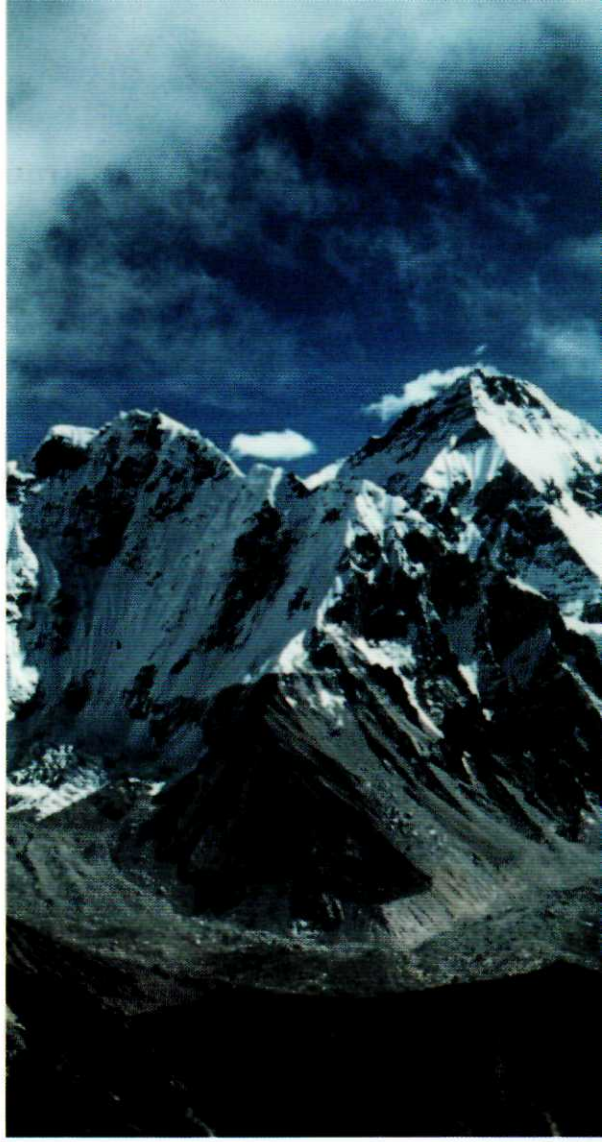

Kültür - Sanat Kültür - Sanat Kültür - Sanat Kültür - Sanat Kültür - Sanat Kültür - Sanat

- Gezi / Kathmandu Yolları...
- Kitap / İstanbul Hatırası
- El Sanatları / Geleneksel Sanatlarımız/
'Taş Oymacılığı'
- Geçmiş Zaman Yaprakları

KATHMANDU YOLLARI

  Dr. Şule Öncel

İşte Kathmandu'ya giden uçtayıml.. Yüreğim öksedeki kuş gibi çırpınıyor, ben Kathmandu'ya gidiyorum, bu gerçek oldu ve sallapati bir gidiş değil bu; Everest Basecamp ve Kala Patthar'a yürümek gibi bir zoru başarmak üzere yoldayız. Görünen birincil neden yüksek irtifa yürüyüşü ile "Dünyanın Çatısı Himalayalar"a ulaşmak ise de benim başka nedenlerim de var: Kathmandu'yu ve Budizm'i yakından izlemek, duyumsamak gibi.

Altmış sekiz kuşağının iyi bilebileceği Rene Barjavel'in ünlü romanı "Katmandu Yolları"nın yarattığı otuz yıllık rüya gerçekleşiyor. Esrarlı(!) ülkenin büyüdü kenti gittikçe yakınlaşıyor, içim ısınmakta, coşmakta ise de hüznü de bir yandan besleyip büyütüyor. Her şeye hazırlıklı olmalı! Ne de olsa koca bir otuz yıl geçti aradan. "Savaşma Seviş" ilkesiyle yaşayan çiçek çocuklar dünyayı yönetmeye soyunduklarında ne savaşlara engel olabildiler ne de sevişmelerde erince ulaştılar. Tüm dünya ekonomik, siyasi, as-

Kültür - Sanat / Gezi

SIDHARTA*Niyagrodha**Koskoca bir ağaç görüyorum**Ufacık bir tohumda**O ne ağaç ne tohum**Om mani padhe hum (3 kere)**Sidharta buddha**Ben bir meyvayım ağacım alem**Ne ağaç ne meyva**Ben bir denizde eriyorum**Om mani padhe hum (3 kere)***-ASAF HALET ÇELEBİ-1941**

keri ve kültürel savaş alanı iken, AIDS sınır tanımaz iken, aşların da aşkların da tadı kalmadı derken...

18 Eylül 2004 günü Nepal'in başkentindeki Tribhuwan Havalimanı'na indik: Yerel rehber, araç ve çiçekler ile karşılanıp Thamel'deki otelimize doğru yola çıktık. Trafik soldan, müthiş bir dağınıklık var, ama dinamizm muhteşem! Renkler al-

benili... Yerel alfabe Sanskritçe, ancak tüm dünyada olduğu gibi Anglosakson-Amerikan egemenliği her yerde kendini gösteriyor. İnsanlar kara ve kavruk. Ne mutlu ne mutsuz, ama umutsuz değiller, gözlerindeki ışığı yakalıyorum.

19 Eylül sabahı kapalı ve yağmurlu bir havada, 14 kişilik pervaneli bir uçakla 35 dakika sürecek sarsıntılı ve gürültülü bir uçuşla Lukla'ya ulaştık. 1964 yılında kurulan bu askeri havaalanı; 150 m'lik pisti, dört uçaklık apronu ile dünyanın en küçük havaalanlarından biri. Everest yürüyüşü 2.860 m'deki bu küçük ve şirin yerleşimden başlıyor.

Ünlü Everest tırmanışımız Tunç Fındık'ın rehberliğindeki yedi kişilik grubumuza, Lukla'da yerel rehberler Dorje Sherpa ve Jangbu Sherpa ile iki öküzümüz ve sürücüsü Şerpa'nın da katılımı ile on üç can olduk Katmandu yollarında. Ve dokuz gün sürecek, bizler için zorlu olan bu yürüyüş rehberlerimizin ve yerel halkın güler yüzlü, cana yakın, sakin ve huzurlu davranışları ile kolay ve doyumsuz bir serüven olacaktır.

İlk adımda duymaya başladığımız namaste (merhaba) sözcüğü, gördüğümüz Dua

Bayraktan ve Stupa'lar -ki içlerindeki dönen silindirler (prayer veils)'in hareketi ile evrene enerji ve iyi dilekler gönderilmekte- ve Mani taşları ile bunların çevresini saat yönünde geçme davranışını benimseyerek Nepal kültürüne ve Budist ritüellere tanış olmaya başladık.

"Om mani padmehum" Budist mantrasının ezgisel söylemi, kaligrafik zerafeti, "bataklıktan doğan lotus çiçeği" veya "lotus çiçeğinin içindeki mücevher" olan anlamı, ruhundan-gönlünden koparıp diline ulaştıran insanlardaki pırıltılı bakışların, ağırbaşlı duruşun yarattığı anaför; her adımda bizleri de içine almakta, sarıp sarmalamakta.

Everest zirve tırmanışını başaran ilk kadın olan Şerpa Pasang Lamu anısına yapılan bir kapıdan geçerek Lukla'dan çıktık. Güneşli bir sabah çam ve ardıç ormanının içinde, yatağı ve debisi ve de yankısı gittikçe artan Pakhding ve Monju Irmakları boyunca iniş çıkışlarla, devasa çelik köprülerle nehrin bir sağına bir soluna geçerek, bir gece konaklayacağımız 2.600 m'deki Pakhding'e ulaştık. Yol boyunca mola verdiğimiz teahouse ve lodge'larda black tea, olean tea, masala tea, mint tea içerek, Chapati ekmeği yanında Daal Bhaat ve Momo gibi yerel yemekleri tadarak görsel-işitsel zevklere damak zevkini de ekliyoruz. Çiçeklerle bezeli, tertemiz, taş yapılı köy evlerini, rengârenk mani taşları ve stupalarını, çok güzel insan manzaralarını belleğimize ve gönlümüze nakşederek, ancak pek azını görüntüleyerek coşku içinde yollardayız.

Girişinde 1.000 rupi (15 \$) karşılığı vize işlemleri yaptırıp, içinde dünyanın on dört tane olan 8.000 m'lik zirvesinden dördünü ve 3.500 kadarı Sherpa, geri kalanı Newari, Taman, Rai kavimlerinden olmak üzere 6.000 nüfusu barındıran Sargarmatha Milli Park'ına giriş yapıyoruz.

Yükseklığe uyum (aklimatizasyon) için iki gün geçireceğimiz 3.440 m'deki Namche Bazaar; kırmızı-yeşil damlı taş evleri, taş

ustalarının melodik çekiç sesleri, kasabanın denge noktasındaki üzerine Buddha'nın üç gözü nakşedilmiş stupası ve iki manastırı ve oradan yükselen ayın sesleri ile karşıladı bizleri, 20 Eylül akşamı...

Ertesi sabah güneş Kusum Kanguru (6.367 m), Tamserku (6.608 m) ve Kangtega (6.685 m)'nin zirvelerini ateşe verip kasabayı aydınlatmadan önce, taş işçileri ve ben çoktan işbaşındaydık. Tarım işçileri, çobanlar ve devlet memurları ile selamlaşarak, mani taşlarını tavaf ederek, önce büyük sonra küçük manastırdaki "güne merhaba" seremonisini yaşayıp, ayine bizzat katılıp changa çalarak, "lama (Budist rahip)" lar ile butter tea içip, "Dala-ilama" nın fotoğrafı önünde mum yakıp "Rami yam kam" sözleri ile şans dileğinde bulunarak başlayan bu güne neler sığmadı ki... Yak boynuzundan yapılmış xi-stone kolyeler-ağzlıklar, binbir renk yün başlık ve eldivenler ağırlıkta olmak üzere alışveriş, Tibet pazarını gezme, Namche Bakery' de apple pie-strudel-hot chocolate ile ikinci keyfi, Sherpaların dünyasını ve ünlü tırmanışçı Şerpaları belgeleyen müzeyi ziyaret, ailelerimiz ile telefon bağlantısı, Anur Thepa ve Dance Mania dinleyerek yenen Everest biralı akşam yemeği, sohbet, şarkılar, fıkralar... Bu arada Nasuh Mahruki'nin "Bir Dağcının Güncesi" kitabını soluksuz okuyorum; ruhum cismimden önce yükseklik sarhoşluğu içinde.

"Gılgamış' ı, Odysseus' u, Marco Polo' u, Macellan' ı, Colomb' u, Peary' i, Amudsen' i, Hillary' i, ve daha binlercesini oradan oraya savuran şey; hep özgürlüğe düşkün, coşkulu ruhlarının üzerine kurulmuş keşfetme ve bilme tutkusu ve doğaya/kendine meydan okumanın dayanılmaz çekiciliğidir." saptamasını yapmış Mahruki kitabının bir yerinde.

Güneşli, pırl pırl bir 22 Eylül sabahı, Namche'den ayrılıp tırmanarak başlayan yürüyüşümüzde, önce sağda Ama Dablam (annenin göğsündeki gerdanlık, 6856 m), tüm görkemi ve zerafeti ile bize eşlik

etmeye başladı. Ve bir boğaza girdiğimizde başı dumanlı, nazlı güzel Everest ile yavuklusu babayığit Lothse; uzak, sessiz ve vakur bir duruşla bizleri selamladılar: Tashi delek (Hoş geldiniz)!

Derin bir vadi boyunca sırtları döneldolaşa, renk ahengi içindeki çiçek-böcek-kelebekleri inceleyip, karga sesleri içinde en sık rastlanan yabancı musk deer (dağ keçisi)'leri gözlemleyerek, Nepal'e özgü rengârenk bir kuş olan Danphe'yi görme umudu ile giderken ünlü Yak öküzleri çıkıverdi karşımıza. Aşağılardaki çam, ardıç ve huş karışımı olan orman dokusuna burada mor-lacivert, söbe kozalakları ile köknarlar eklendi. Ülkemizdeki 2.500 m olan orman sınırı, bu iklimde 4.000 m'ye kadar yükseliyor.

Dağı anladım

Çığlık derin yükselir

Orada durur dağ

Yamacına oturdum

Eteğimi topladım

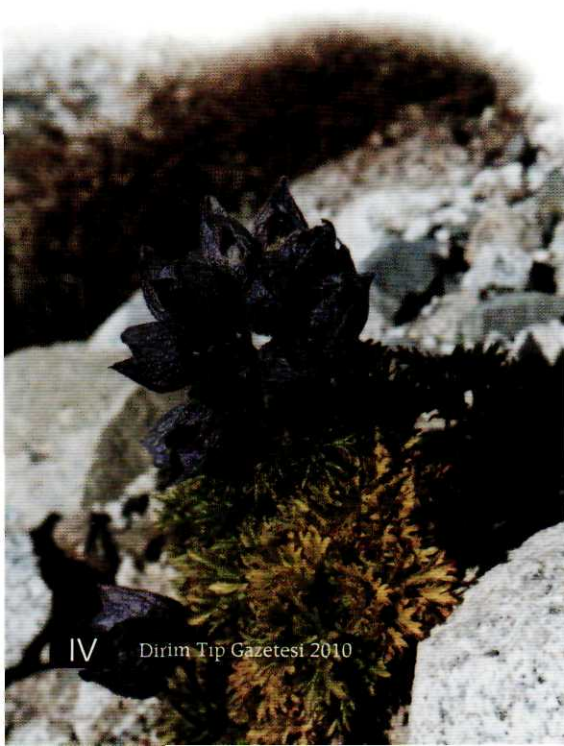
-SİNA AKYOL-

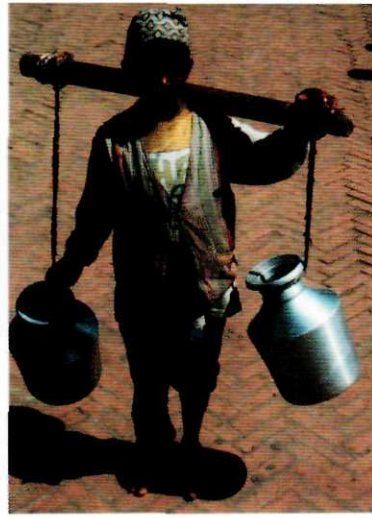
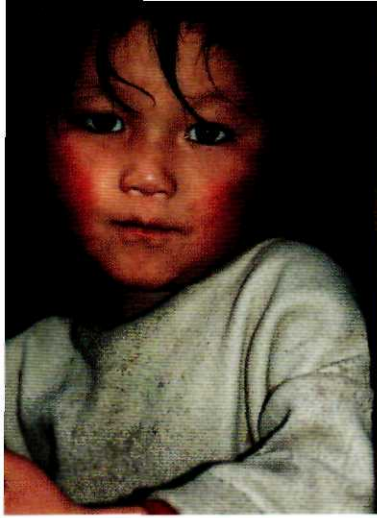
3.860 m'deki bir manastır yerleşimi olan Tengboche bizi soğuk ve kapalı bir çehre ile karşılarsa da, konakladığımız pansiyonun temizliği ve leziz yemekleri, tüm tırmanışçıların kutsandıkları bu Budist manastır ile gülyüzlü-hoşsohbet rahipleri, Lamu Ghang stupası, ay ışığındaki Ama Dablam, Everest, Lothse, Nuptse ve Tavvoche' un gümüş görüntüsü aklımızı da, gönlümüzü de buraya bağladı. Kasım ayında ülkenin iki ünlü festivalinden biri olan Mani Rimdu, diğeri Namche'de yapılan Dumji, Tengboche'de yapılmakta. Manastır da yoğun bir restorasyon ile festival hazırlığı içinde.

Tengboche'de neşeli, doyurucu bir kahvaltıdan sonra -ki yemek içmek dağcılar için hayatidir-, yola koyulduk; cadı ağacı gövdeli, narenciye benzeri parlak yeşil yapraklı bir ağaç olan rhododendron ile aralarında sandal ağaçlarından oluşan bir ormana girdik. Bu yöreye özgü olan rhododendronlar ne yazık ki, kırmızı katmerli güllerini ilkbahar aylarında açmakta. Sürekli inerek İmja Khola Irmağı (3.700 m)'nin yatağına vardık, tekrar 3.900 m'ye tırmanıp Pangboche'de çay molası verdik. Burada geniş tarıma alanlarında sebze, mısır ve patates yetiştiriyorlar. Pangboche'den sonra bir kez daha tırmanıp, bir kez daha nehir yatağına inip, tekrar adım adım yükselip 4.420 m yüksekliğindeki Dingboche' ye vardık.

Artık bitki örtüsü alpine meadow denilen bodur çayırlara dönüştü. Taweche (6367 m.)' nin eteğindeki iki gece konaklayacağımız bu yerleşim; bizlere dinlenme, temizlik ve yakınlarımızla son kez haberleşme şansı verdi. Ama Dablam' ı arkamıza alarak kuzeye doğru sürekli tırmanan bir rotada Cholatse Tso Gölü solda uzakta gözümüzü okşarken, birden sağda-kuzeyde Khumbu Buzulu'nun etekleri görüldü. 14 km uzunluğundaki bu çanak buzulun girişinde Everest yolunda ölenler anısına dikilmiş anıt mezarlar mevcut.

4.930 m'deki Lobuche' ye vardığımızda

25 Eylül akşamı olmuştu. Doğa her adımda ıssızlaşmakta, ben de pek sevdiğim yalnızlığımıza çekilmekteyim. Ancak yükseklik hepimizin enerjisini, neşesini eksiltti. Bulantı, iştahsızlık, halsizlik, nefes darlığı, uykusuzluk gibi belirtilerle başlayan akut dağ hastalığı, başta ben olmak üzere, az çok hepimizde başladı. Önlem olarak bol su ve gıda tüketip, diüretik analjezik ilaçlar alıyoruz. Zira ertesi gün GorakShep'e, oradan da Everest Basecamp'e yürüyeceğiz. Lobuche'den sonra 5.165 m'deki Gorak shep (ölü Everest kargası)'e yüklerimizi bırakıp ana kampı ziyaret için yola devam ettik. Khumbu Buzulu boyunca dar bir sırtta yürüyerek, sayısız irili ufaklı buzul gölünü geçerek, pek çok icefall (çığ) görüp, yankılanan seslerini, zaman zaman da sessizliğin sesini dinleyerek 5.380 m'de Everest Basecamp' i karşıdan gören bir sütte yürüyüşe son verdik. Sessiz, dingin, yorgun bir duruş görüyorum tüm ekiple, Himalayalar'ın eteğinde çekilmiş anıt fotoğraflarımızda.

27 Eylül sabahı, erkenden dik bir yürüyüşle Kala Pattar Dağı'nı çıkmaya başladık. Bu dağ; çevresindekilerin aksine kar-buz içermeyen, önce toprak sonra kayalık zeminde yürünen, 5.545 m'lik zirvesine ulaştığımızda Changri (6.027 m), Chombu (6.859 m), Pumo Ri (7.165 m), Lingtren (6.697 m), Changtse (7.553 m), Sagarmatha (=Everest 8.848 m), Nuptse (7.881 m) ve Lhotse (8.501 m)' yi yakından görme şansı veren,

diğerlerinin yanında küçücük bir tepe.

Yurdumuzun hemen bütün yükseltilerini ziyaret etmiş olan ekibimiz (Metin Tüfekçi-oğlu-60, Yavuz Doğan-60, Hakan Kavur-49, Şule Öncel-49, Fatma Ataman-45, Nadide Koca-43 ve Ercüment Kurtoğlu-39); rekorlarını egale etmenin, bir zoru hep birlikte başarmanın sevinci içinde inişe başladı. Çıkışta güneşli, açık bir havada doya doya seyrettiğimiz dağ-orman-vadi-şelale manzaralarını sisli, yağışlı bir ortamda rüyada gibi geçerek üç günde Lukla'ya geri döndük. Sis yırtıldığında görünen derin vadiler, yağış sonrası pırl pırl yapraklar, çiçekler, yosunlar, mantarlar, sonbahar bahçeleri ve gazeller doyumsuz fotoğraflar verdiler.

Kanadalı bir ekiple Ama Dablam' a teknik tırmanış yapacak olan rehberimiz Tunç Fındık' tan Namene Bazaar' da ayrıldık, bol şanslar dileyerek.

Hava muhalefeti yüzünden altı gün akşamın uçak seferleri henüz başlamıştı ki, Lukla'ya ulaştık. Dünyanın dört bir yerinden binlerce gezgin-dağcı, rehberleri, taşıyıcıları ve öküzlerinden oluşan bir sel ile karşılaştık Lukla'ya yaklaşırken. Ne keyifli ve hafiftiler, her yaştan, ülkeden, kadın-erkek yürüyüşçüler. Bizler ise bu işi çoktan bitirmiş olmanın ağırbaşlılığı ve çokbilmişliği içinde onlara yol veriyor ve selamlıyorduk: Hello, hi, good morning, good luck, namaste!

Yollarda ve sağlıklı kalınız...